

RADIONICA 1

Upravljanje stresom i otpornost

---

*Youth STEAM Capacity Builder - STEAM for Mental Health: nosilac projekta STEAM
Centar Osijek - <https://www.steam-centar.hr/>*

Dejana Baltes
Psiholog & psihoterapeut | Omladinska radnica | Mentorka & trener

Dobrodošli! Naše zajedničko putovanje

Youth STEAM Capacity Builder – STEAM for Mental Health, nosilac projekta STEAM Centar Osijek - <https://www.steam-centar.hr/> okuplja 20 osoba koje rade sa mladima - youth workera iz Hrvatske i Srbije.

Cilj projekta je razviti praktične kompetencije za brigu o sopstvenom mentalnom zdravlju i integraciju podrške wellbeing-u mladih – kroz STEAM (*Science/ nauku, Technology/ tehnologiju, Engineering/ inženjerstvo, Arts/ umetnost, Mathematics/matematiku*) obrazovni pristup.

Finalni kurikulum koji će se razviti biće dostupan organizacijama za dalju primenu i diseminaciju.

Dobrodošli! Naše zajedničko putovanje

Radionica 1

Upravljanje stresom i otpornost (Stress Management & Resilience)

Radionica 2

Self-care i prevencija sagorevanja (Self-Care & Burnout Prevention)

Radionica 3

Integracija mentalnog zdravlja u STEAM aktivnosti (Mental Health through STEAM)

+ 2 grupna susreta/supervizija - praksa između radionica

Satnica radionice

19:00-19:20

Moj barometar danas i upoznavanje

Check-in i sigurni prostor

19:20-19:50

Razumevanje stresa

Teorija, fiziologija, 4 obrasca

19:50-20:15

Mapa stresora

Grupna vežba u breakout sobama

20:15-20:25

Pauza

Odmor i protezanje

20:25-20:50

5 tehnika za regulaciju

Praktične vežbe

20:50-21:00

Jedan uvid, jedna namera

Zatvaranje i refleksija

2

sata

Pravila sigurnog prostora

Poverljivost

Ono što se kaže ovde, ostaje ovde.

Nema pritiska

Delite samo onoliko koliko vam je prijatno.

Poštovanje

Svako iskustvo je validno i vredno pažnje.

Briga o sebi

Ako vam treba pauza - uzmite je.

Upoznajmo se!

Idete u breakout sobe u parovima (10 min)

Saznajte o partneru:

1. Kako se zove i odakle dolazi?
2. Sa kojom grupom mladih radi?
3. Jedan izazov u online radu sa mladima koji troši energiju? Primer rada sa mladima koji puni energijom?

Kada se vratimo — predstavljate partnera (ne sebe!)

Šta je stres?

Lazarusov transakcioni model

SITUACIJA

(zahtev okoline)

PROCENA

(da li mogu da se nosim s ovim?)

STRES

(zahtevi > resursi)

Stres nije samo događaj - već naša procena da zahtevi prevazilaze resurse kojima raspolažemo.

Eustres vs. Distres

EUSTRES (pozitivan stres)

- Motiviše i pokreće
- Kratkotrajan
- Osećaj uzbuđenja
- Poboljšava fokus

*Primer: Priprema za radionicu,
nov projekat, prvi dan posla*

DISTRES (negativan stres)

- Iscrpljuje i parališe
- Hroničan
- Osećaj bespomoćnosti
- Smanjuje kapacitet

*Primer: Konstantan pritisak bez
odmora, nerealni rokovi*

Četiri obrasca stresnog odgovora

FIGHT

Bori se

Konfrontacija, ljutnja,
potreba za kontrolom

---

*Eduktor koji podiže
glas na kraju dugog dana*

FLIGHT

Beži

Izbegavanje, povlačenje,
prokrastinacija

---

*Kolega koji prestane
dolaziti na sastanke*

FREEZE

Zamrzni se

Blokada, nesposobnost
da se reaguje

---

*Paraliza kada se
nagomila previše zadataka*

FAWN

Udovolji

Automatsko
prilagođavanje,
potiskivanje granica

---

*"Ko će ako neću ja"
- uvek dostupan/na*

Fawn odgovor - zašto je važan za edukatore

Kada ne možemo da se borimo ni da pobegnemo, pokušavamo da smirimo pretnju tako što ćemo biti maksimalno saradljivi i ugodni.

U kontekstu rada sa mladima, to postaje nesvesni automatski obrazac.

Kako izgleda fawn kod omladinskih radnika/pružaoca usluga?

- ✓ Prihvatamo dodatne obaveze jer „ko će ako neću ja“
- ✓ Ne postavljamo granice roditeljima ili kolegama
- ✓ Ignorišemo sopstvenu iscrpljenost jer „mladi me trebaju“
- ✓ Osećamo krivicu kada kažemo „ne“

Pitanje za refleksiju: Koji obrazac prepoznajete kod sebe?

Empatijski umor (Compassion Fatigue)

Stanje koje nastaje kada toliko saosećamo sa drugima da nam se sopstveni emocionalni kapaciteti istroše.

Znakovi empatijskog umora:

- Emocionalna otupelost
- Hronični umor
- Gubitak motivacije
- Cinizam prema poslu
- Osećaj izolacije
- Teškoće sa koncentracijom

Briga o sebi nije sebičnost - to je profesionalna odgovornost.

Grupna vežba: Mapa stresora

1. Individualno (5 min)

Nacrtajte dva kruga:

Krug JA - vaši izvori stresa

Krug MLADI - njihovi izvori stresa

Upisite 3-5 stresora u svaki.

2. Grupna diskusija (15 min)

U breakout sobama (4-5 osoba):

- Koji stresori se ponavljaju?
- Gde se vaš i njihov stres preklapaju?
- Šta možete kontrolisati?

Kada imenujemo stres, on prestaje da bude difuzni osećaj pritiska i postaje nešto konkretno sa čime možemo raditi.

PAUZA

10 minuta

---

*Ustanite, protegnite se, popijte vode.
Dajte sebi dozvolu da se odmorite.*

5 tehnika za regulaciju stresa

1

Dijafragmalno disanje 4-7-8

Ulaz: Nervni sistem

2

Grounding 5-4-3-2-1

Ulaz: Čula

3

Butterfly Hug (Zagrljaj leptira)

Ulaz: Bilateralna stimulacija

4

Progresivna mišićna relaksacija

Ulaz: Mišićna napetost

5

Self-compassion pismo

Ulaz: Unutrašnji dijalog

Svaka tehnika ima drugačiji ulaz - pronađite onu koja vama odgovara.

1 **Dijafragmalno disanje 4-7-8**

4

sekunde

UDAH
kroz nos

7

sekundi

ZADRŽI
dah

8

sekundi

IZDAH
kroz usta

Produženi izdah aktivira parasimpatički nervni sistem i šalje telu signal da je opasnost prošla, čime se smanjuje nivo kortizola.

2

Grounding tehnika 5-4-3-2-1

5

stvari koje VIDITE

4

stvari koje DODIRNETE

3

zvuka koje ČUJETE

2

mirisa koje OSETITE

1

ukus koji OSETITE

Prekida spiralu anksioznih misli vraćanjem pažnje u sadašnji trenutak.

3

Butterfly Hug (Zagrljaj leptira)

1

Prekrstite ruke na grudima - leva ruka na desnu stranu, desna na levu

2

Vrhovi prstiju dodiruju područje ispod ključnih kostiju

3

Naizmenično tapkajte - leva pa desna ruka - sporim, ritmičnim tempom

4

Oči mogu biti zatvorene, fokus na disanje

5

Trajanje: 1-2 minuta

Bilateralna stimulacija pomaže mozgu da obradi emocionalni stres.
Razvijena u okviru EMDR terapije (Shapiro, 2001).

4

Progresivna mišićna relaksacija

Šake

Stisnite pesnicu 5 sec → pustite

Ramena

Podignite ka ušima 5 sec → pustite

Lice

Namršтите se 5 sec → pustite

Stomak

Zategnite trbušne mišiće 5 sec → pustite

Telo u hroničnom stresu zaboravlja kako izgleda opuštenost.
Ova tehnika ga ponovo uči da prepozna razliku.

5 Self-compassion pismo

Napišite 3-4 rečenice sebi, kao da pišete dragoj osobi koja prolazi kroz isto što i vi.

Prepoznavanje patnje

*Prolazim kroz težak period
i to je u redu.*

Zajednička ljudskost

*Nisam jedina osoba koja se
ovako oseća.*

Dobrota prema sebi

*Zaslužujem istu podršku koju
svakodnevno pružam
drugima.*

Zatvaranje

Napišite u četvu:

JEDAN UVID

Nešto novo što sam danas
saznao/la ili osvestio/la

JEDNA NAMERA

Jedna stvar koju ću primeniti
do sledeće radionice

Domaci zadatak

Barem jednom primenite jednu od 5 tehnika
i zabeležite kako ste se osećali pre i posle.

Ključna literatura

Lazarus, R.S. & Folkman, S. (1984). Stress, Appraisal, and Coping

Selye, H. (1956). The Stress of Life

Walker, P. (2013). Complex PTSD: From Surviving to Thriving

Maslach, C. & Leiter, M.P. (2016). Burnout

Figley, C.R. (1995). Compassion Fatigue

Neff, K. (2011). Self-Compassion

Van der Kolk, B. (2014). The Body Keeps the Score

Shapiro, F. (2001). EMDR: Basic Principles

Jacobson, E. (1938). Progressive Relaxation

Pennebaker, J.W. (1997). Opening Up

Rogers, C. (1961). On Becoming a Person

Ma, X. et al. (2017). Diaphragmatic Breathing - Frontiers in Psychology

Hvala!

Vidimo se na Radionici 2:
Self-care i prevencija sagorevanja

Youth STEAM Capacity Builder - STEAM for Mental Health
STEAM Centar Osijek | 2026